

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних завдань та
самостійного вивчення з дисципліни

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

*(для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр
спеціальності 051 – Економіка)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2018

Методичні рекомендації для проведення практичних завдань та самостійного вивчення з дисципліни «Особливості планування діяльності підприємств міського господарства» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр спеціальності 051 – Економіка) // Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. Д. О. Серьогіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 20 с.

Укладач Д. О. Серьогіна

Рецензент канд. екон. наук, доц. Т. А. Пушкар

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємств міського господарства, протокол № 9 від 14.04.2015.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ.....	5
1 Загальний опис практичних занять.....	5
2 Розгорнута програма практичних занять.....	6
Практичне заняття № 1.....	6
Практичні завдання.....	6
Контрольні запитання.....	9
Практичне заняття № 2.....	10
Практичні завдання.....	10
Контрольні запитання	11
II САМОСТІЙНЕ ВИВЧЕННЯ З ДИСЦИПЛІНИ.....	12
1 Загальний опис самостійної роботи.....	12
2 Розгорнута програма самостійної роботи.....	13
Змістовий 1 Основні поняття планування діяльності підприємств міського господарства.....	13
Змістовий модуль 2 Особливості планування на підприємствах міського господарства.....	14
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	20

ВСТУП

В умовах становлення ринкових відносин, які охоплюють усі сфери функціонування суспільного організму, змінюється спосіб життя людей і, перш за все, городян. Місто – це складна соціально-економічна система, що складається з трьох основних компонентів: містоутворюючої основи, містообслуговуючого (соціально-інфраструктурного) комплексу і населення. Тим самим міське господарство являє собою систему, що функціонує на основі взаємодії соціального середовища і еталонів поведінки суспільних груп. Через виробничу і невиробничу діяльність людей реалізується взаємодія між людьми в усьому відтворювальному процесі.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування необхідних фахових знань і практичних навичок вибору оптимальних планів розвитку підприємства міського господарства в умовах динамічного ринкового середовища.

Основними завданнями вивчення дисципліни є набуття теоретичних та практичних засад у процесах планування основних показників підприємства міського господарства з використанням різних методів та засобів економічного аналізу, математичної статистики та інших.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- науково-методологічні основи планових розрахунків;
- методи планових розрахунків, які застосовуються у поточному і оперативному плануванні;
- етапи та послідовність планових розрахунків;
- основні планові показники та способи їх розрахунку;
- економічні основи коректування планів;
- вміти:
  - виконувати техніко-економічні розрахунки планових показників;
  - проводити техніко-економічний аналіз планів;
  - розробляти заходи по підвищенню ефективності виробництва і кращого використання ресурсів;
- використовувати у техніко-економічних розрахунках та обчислювальну техніку;
- мати компетентності:
  - здатність до проведення техніко-економічних досліджень виробничо-господарської діяльності підприємства міського господарства з метою обґрунтування проектних рішень;
  - здатність розробляти проекти перспективних і поточних планів з планування діяльності підприємства на основі наскрізного управління матеріальними та супроводжуваними потоками у міському господарстві, здійснювати контроль за їх виконанням.

Методичні вказівки підготовлені з урахуванням вимог до рівня підготовки фахівців з вищою освітою, ґрунтовно підібрана рекомендована

література, яка відображає різноманіття концептуальних підходів, світоглядні орієнтації, методологічні обґрунтування.

Вивчення курсу дозволить майбутнім фахівцям опанувати необхідні системні знання в області програмного забезпечення при планових розрахунках. Курс побудований на основі класичної методики викладання базових дисциплін, яка передбачає поєднання послідовного викладу теоретичної частини на лекціях з подальшим закріпленням і поглибленням знань, поряд з набуттям практичних навичок і умінь на практичних заняттях.

Курс передбачає необхідність систематичного опанування студентами досить складного теоретичного матеріалу і придбання навичок вирішення окремих завдань і проблем. Це зумовлює значну питому вагу самостійної роботи студентів, включаючи вивчення необхідної літератури, вміння осмислити існуючі підходи до досліджуваної проблеми, сформулювати власну точку зору і застосувати отримані знання для аналізу конкретних практичних ситуацій. При цьому виникає необхідність систематичного поточного контролю засвоєння змісту курсу в формі обговорення контрольних питань, вирішення завдань.

І ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1 Загальний опис практичних занять

На кафедрі використовуються різноманітні форми навчальних занять: лекції, практичні заняття, семінари. Основна мета лекцій – зацікавити студентів, пояснити вузлові і проблемні питання, основні поняття, закономірності, тенденції. Лекції дають основні спрямування у вивченні дисципліни з врахуванням останніх досягнень науки. Вони є установкою для подальшої самостійної роботи студентів з літературою, довідниками. Слухання і конспектування лекцій – це активне і творче усвідомлення навчального матеріалу, яке мобілізує увагу, виробляє навички письмового викладу матеріалу, сприяє його закріпленню. Найважливіші висновки, положення і визначення можна записувати дослівно, але в цілому зміст лекції необхідно викладати своїми словами. Самостійне формулювання сприяє глибшому засвоєнню матеріалу. Записи слід вести в окремому зошиті, кожну лекцію починати з нової сторінки, зазначати номер лекції, тему, план, літературу, залишати поля шириною 1/3 аркуша для уточнення, додаткової інформації. Таблиці, схеми, графіки, формули, які використовує викладач, необхідно перенести в зошит. Кожну нову думку записувати з абзацу.

Готуючись до практичного заняття чи семінару, необхідно прочитати лекцію, відредагувати текст, виписати визначення, формули, вивчити матеріал. Активна робота на лекціях, хороший конспект полегшать розуміння та засвоєння матеріалу. Однією з форм самостійної роботи є підготовка до семінарів і практичних занять, завдання яких полягає в тому, щоб закріпити і поглибити знання, навчити творчо працювати з літературою, виробити вміння

аналізувати процеси і події, розвивати здатність до самостійних суджень, висловлювати і відстоювати свої погляди, навчити готувати реферати, повідомлення з окремих питань, виступати з ними на заняттях. Студенти в процесі роботи повинні перевіряти свої знання, з'ясувати, чи вірно вони розуміють матеріал, який вивчають. Значні можливості для самостійного усвідомлення теми, аналізу проблемних ситуацій, формування особистого ставлення до обговорюваного питання дають семінари-диспути. Практичні заняття сприяють рішенню пізнавальних завдань, розглядають результати виконання практичних вправ, пов'язаних зі змістом дисципліни.

Готуватись до практичних занять бажано у наступному порядку:

1. Ознайомитися з темою, планом заняття, рекомендованою літературою, прочитати конспект лекції і усвідомити матеріал даної теми.

2. Вивчити навчальний матеріал, підібрати додаткову літературу.

3. Скласти план виступу або тези з кожного питання заняття, що дуже важливо для систематизації і засвоєння знань, чіткого та послідовного виступу. Рекомендується вести словник специфічних термінів.

4. Систематично здійснювати самоконтроль повноти засвоєння матеріалу, даючи відповідь на запитання, які вміщені в підручниках в кінці кожного розділу, в методичних посібниках та рекомендаціях, а також виконуючи практичні вправи та навички, рекомендовані до засвоєння при вивченні певних тем. Самоконтроль здійснюється і в бесідах з певних питань з іншими студентами. Якщо виявляються прогалини в знаннях, уміннях, слід ще раз звернутися до навчальної літератури, незрозумілі питання з'ясувати з викладачем.

Виступ на занятті повинен бути розгорнутий, переконливий, доказовий і аргументований, повинен розкривати суть питання, його значимість, супроводжуватись висновками, порівняннями, узагальненнями. Студенти повинні бути готові доповнити виступи товаришів, прорецензувати їх, висловити свою точку зору і обґрунтувати її. По ходу заняття необхідно робити короткі записи щодо уточнення, доповнення запитань. Семінар чи практичне заняття передбачають участь кожного студента в його підготовці і проведенні з оцінкою по всіх темах, що вивчаються.

2 Розгорнута програма практичних занять

Практичне заняття № 1 (дві академічні години)

Теми практичного заняття охоплюють тему другого змістового модулю «Особливості планування на підприємствах міського господарства»:

Планування виробництва і збуту продукції на підприємствах міського господарства.

На занятті розглядаються наступні питання:

1. Маркетингові дослідження і планування збуту продукції.

2. Виробництво продукції.

3. Оперативно-календарне планування.

Практичні завдання

Задача 1

У звітному році підприємство запланувало виготовити товарної продукції на суму 110 тис. грн. Залишки нереалізованої продукції на складах на початок року становили 20 тис. грн. Фактично обсяг реалізації за рік зріс порівняно з плановим рівнем на 3,2 %. Середньорічні залишки нормованих оборотних засобів заплановані в розмірі 2 тис. грн, а фактично склали 1,7 тис. грн.

Встановити суму абсолютного і відносного вивільнення оборотних засобів у результаті прискорення їх оборотності.

Розв'язок

1. Абсолютне вивільнення оборотних засобів можна знайти за формулою:

$$S_{\text{виз}} = \frac{РП_{\text{факт}}}{360} \times (T_{\text{об.пл}} - T_{\text{об.факт}})$$

2. Щоб знайти планову і фактичну тривалість одного обороту оборотних засобів у днях, слід знати планову і фактичну кількість оборотів оборотних засобів. А ці величини можна обчислити, знаючи обсяг запланованої ($РП_{\text{пл}}$) і фактичної ($РП_{\text{факт}}$) реалізації у звітному році.

$$РП_{\text{пл}} = ТП_{\text{пл}} + (Г_{\text{н}} - Г_{\text{к}}) = 110 + (20 - 17,5) = 112,5 \text{ тис. грн.}$$

$$РП_{\text{факт}} = 112,5 \times 1,032 = 116,1 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Тоді } K_{\text{об.пл}} = \frac{112,5}{2} = 56,25 \text{ об./рік}$$

$$K_{\text{об.факт}} = \frac{116,1}{1,7} = 68,29 \text{ об./рік.}$$

$$\text{Звідси } K_{\text{об.пл}} = \frac{360}{56,25} = 6,4 \text{ дні;}$$

$$T_{\text{об.факт}} = \frac{360}{68,29} = 5,3 \text{ дні.}$$

$$\Delta S_{\text{виз}} = \frac{116,1}{360} \times (6,4 - 5,3) = 0,323 \times 1,1 = 0,355 \text{ тис. грн.}$$

3. Відносне вивільнення (у процентах) оборотних засобів можна знайти через відношення денної реалізації продукції за планом і фактично:

$$100 - \frac{РП_{\text{пл. денна}}}{РП_{\text{факт. денна}}} \times 100\% = 100 - \frac{0,313}{0,323} \times 100 = 100 - 96,9 = 3,1\%$$

Отже, у результаті прискорення оборотності оборотних засобів на 12,04 оборотна за рік (68, 29–56, 25) фактична тривалість одного обороту скоротилася на 1,1 дня, а сума абсолютного вивільнення оборотних засобів склала 0.355 тис. грн. Відносне вивільнення дорівнює 3,1%.

Задача 2

Річний план реалізації продукції підприємства складає 28 млн грн. Запланована сума оборотних засобів – 7 млн грн. Внаслідок переводу цехів на нові технології тривалість одного обороту скоротилася на 10 днів. Визначити плановий і фактичний коефіцієнт оборотності та кількість вивільнених оборотних коштів внаслідок прискорення їх оборотності.

Розв'язок

1. Визначаємо кількість обертів, які зроблять 7 млн грн. Оборотних засобів за рік, щоб випустити продукцію на 7 млн грн:

$$Коб_{пл} = \frac{РП}{Оз} = \frac{28}{7} = 4$$

2. Визначаємо тривалість одного обороту оборотних засобів за планом протягом року.

$$Тоб_{пл} = \frac{\Phi}{Коб_{пл}} = \frac{360}{4} = 90д$$

3. Визначаємо фактичну тривалість одного обороту оборотних засобів:

$$Тоб = 90 - 10 = 80 \text{ днів}$$

$$Коб_{ф} = \frac{\Phi}{Тоб} = \frac{360}{80} = 4,5$$

4. Визначаємо фактичний коефіцієнт обороту:

$$Оз = \frac{РП}{Коб} = \frac{28}{4,5} = 6,22 \text{ млрд}$$

5. Визначаємо фактичний обсяг оборотних засобів:

6. Визначаємо кількість вивільнених оборотних коштів:

$$Оз = Оз_{пл} - Оз_{ф} = 7 - 6,22 = 0,78 \text{ млн грн.}$$

Відповідь: $Оз = 0,78$ млн. грн.

Задача 3

Визначити економічну ефективність капітальних затрат по підприємству, яке будується, якщо відомі наступні дані: плановий річний випуск продукції в оптових цінах підприємства 1850 тис. грн, по собівартості 1790 тис. грн, вартість будівництва згідно з кошторисом витрат 330 тис. грн.

Розв'язок

$$E_p = \frac{\Delta\Pi}{K}$$

1. Визначаємо абсолютну економічну ефективність капітальних вкладень по підприємству:

$$E_p = \frac{60}{330} = 0$$

2. Порівнюємо розрахунковий та нормативний коефіцієнт економічної ефективності. Розрахунковий коефіцієнт економічної ефективності $E_p = 0,18$

$$E_p = \frac{\Delta\Pi}{K}$$

Нормативний коефіцієнт економічної ефективності. $E_H = 0,15$ $E_p > E_H$

Відповідь: $0,18 > 0,15$ отже вкладання капіталу доцільно.

Контрольні запитання

1. Сутність понять «планування» і «план».
2. Механізм здійснення планової діяльності. Сформулюйте алгоритм цього процесу.
3. Сутність системного підходу до планування.
4. Складові сучасної системи менеджменту і обґрунтуйте місце, що займає планування серед них, його значення для управління.
5. Сутність терміну «система планування».
6. Складові системи планів, розкрийте ту роль, яку вони виконують в процесі здійснення планової діяльності.
7. Порядок визначення обсягів збуту з урахуванням залишків продукції.
8. Підходи до планування рекламного бюджету.
9. Основні етапи процесу планування рекламних заходів.
10. Поняття виробничої програми, обґрунтуйте її роль в системі планів.
11. Наведіть схему процесу розробки виробничої програми.
12. Наведіть показники, що використовуються при розрахунках виробничої програми.
13. Наведіть показники виробничої програми в різних одиницях виміру (бажано на прикладі підприємств міського господарства). Розкрийте переваги та недоліки їх використання.
14. Порядок визначення залишків незавершеного виробництва.
15. Зміст та основні завдання міжцехового та внутрішньоцехового планування.
16. Переваги, які дає забезпечення ритмічності виробничої діяльності та методи розрахунку ритмічності.

Практичне заняття 2 (дві академічні години)

Теми практичного заняття охоплюють тему другого змістового модулю «Особливості планування на підприємствах міського господарства»:

Планування ресурсного забезпечення.

Розглядаються наступні питання:

1. Матеріально-технічне забезпечення виробництва.
2. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю.
3. Персонал і оплата праці.
4. Виробнича інфраструктура.

Практичні завдання

Задача 1

Планова трудомісткість виробничої програми – 6520 нормо-годин, корисний фонд часу робітника – 1865 годин, плановий середній коефіцієнт виконання норм виробітку 110 %. Якою повинна бути планова чисельність відрядників?

Розв'язок

1. Визначаємо планову чисельність відрядників за формулою:

$$Ч_{пл} = \frac{T_{пл}}{\Phi_{эф} \times K_{вн}} = \frac{6520}{1865 \times 1,1} = 3,17 = 3.$$

Відповідь: $Ч_{пл}$ дорівнює 3 чоловіки.

Задача 2

Підприємство виготовляє вироби із пластмаси шляхом лиття. Річний обсяг виробництва виробів – 900 тис. шт., трудомісткість виробу – 0,35 н-год. Розрахунковий ефективний фонд часу одного робітника становить 1703 год. Процент виконання норм виробітку 105 %. Визначити необхідну чисельність робітників відрядників.

Розв'язок

Визначаємо необхідну чисельність робітників відрядників за формулою:

$$Ч_{о_{норм}} = \frac{T_{шл} \times N}{\Phi_{эф} \times K_{вн}} = \frac{900000 \times 0,35}{1703 \times 1,05} = 176,2 = 176 \text{ чол.}$$

Відповідь: $Ч_{о_{норм}}$ дорівнює 176 чоловік.

Задача 3

У механічному цеху є 34 автомати. Цех функціонує в три зміни. Норма обслуговування для наладчика 8 одиниць обладнання. Невиходи планують 10 %. Визначити необхідну чисельність робітників, зайнятих на ненормованих роботах.

Розв'язок

1. Визначаємо необхідну чисельність робітників, зайнятих на ненормованих роботах, за формулою:

$$Чо_{ненорм} = \frac{M \times n_{зм} \times K_{зд}}{H_{об}}, \text{чол};$$
$$K_{зд} = \frac{100}{(100 - f)}, \quad K_{зд} = \frac{100}{(100 - 10)} = 1,11,$$

$$Чо_{ненорм} = \frac{34 \times 3 \times 1,1}{8} = 14,15 = 14 \text{чол.}$$

Відповідь: $Чо_{ненорм}$ дорівнює 14 чоловік.

Контрольні запитання

1. Складові частини балансу матеріальних ресурсів.
2. Наведіть методи розрахунку потреби в матеріальних ресурсах для основного виробництва.
3. Порядок визначення оптимальних умов постачання.
4. Види виробничої потужності та чинники, що її визначають.
5. Зміст методики розрахунку виробничої потужності.
6. Сутність методів визначення чисельності персоналу.
7. Завдання та вихідні дані для планування витрат на оплату праці.
Методи обчислення фонду оплати праці.
8. Види фондів оплати праці.
9. Функціональне призначення структурних підрозділів підприємства, що забезпечують основне виробництво.
10. Вихідні дані для планування потреби в інструментах.
11. Порядок планування забезпечення підприємства технологічною оснасткою.
12. Порядок розрахунку чисельності робітників-ремонтників.
13. Методи розрахунку потреби в електроенергії. Сутність енергетичних балансів.
14. Порядок визначення чисельності вантажників та водіїв.

II САМОСТІЙНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1 Загальний опис самостійної роботи

При вивченні дисципліни студент повинен ознайомитися з навчальною програмою дисципліни, її структурою, формами і методами навчання, видами та методами контролю знань. Тому для кращого опанування матеріалу пропонується вивчення дисципліни за 2 модулями:

– ЗМ 1 Основні поняття планування діяльності підприємств міського господарства.

– ЗМ 2 Особливості планування на підприємствах міського господарства.

Самостійна робота – головний спосіб вивчення дисципліни, органічна частина навчального процесу. Вона допомагає глибоко засвоїти матеріал, закріпити знання, поглибити вміння та навички в пізнавальній діяльності, творчо мислити; виховує організованість і дисциплінованість, активність та ініціативу, настирливість у досягненні мети; сприяє виробленню власних прийомів і методів пізнання, вчить раціонально організовувати та контролювати робочий час.

Результативність самостійної роботи визначається плануванням і організацією, високою культурою розумової праці, навчально-методичним керівництвом з боку викладача. При вивченні дисципліни необхідно ознайомитися з основними розділами, темами, питаннями та рекомендованою літературою. Програма дисципліни є джерелом самоконтролю, особливо при підготовці до заліку.

Залік – заключний етап вивчення дисципліни в цілому. Підготовка до нього починається з першого дня занять і триває протягом усього семестру. Рівень засвоєння програмного матеріалу студенти мають змогу визначити самостійно, давши відповіді на запитання теоретичної та практичної частини комплексної контрольної роботи з дисципліни «Фінансовий ринок». Удосконалення навчального процесу передбачає підвищення ролі самостійної роботи. З цією метою дещо скорочується обов'язкове аудиторне навантаження і вивільняється час для самостійної діяльності студентів.

2 Розгорнута програма самостійної роботи

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Тема 1 Сутність планування і особливості його здійснення на підприємстві міського господарства

У процесі вивчення даної теми необхідно звернути увагу на такі питання: Планування як наука. Процес планування і вибір рішень. Планування як функція управління підприємством міського господарства. Методи та інструменти планових розрахунків.

Завдання для самостійного опрацювання

Види планів, їх призначення, взаємозв'язок. Організаційні особливості розробки планів на підприємстві міського господарства. Історичний досвід планування у країнах Сходу. Історичний досвід планування у країнах Заходу. Особливості планування в підприємствах, які не займаються виробничою діяльністю. Об'єктивна необхідність та особливості планування на підприємствах міськ.

Тема 2 Система планів підприємства міського господарства

У процесі вивчення даної теми необхідно звернути увагу на такі питання: Функціонування системи планування на підприємстві. Різновиди планів та їхні комплекси. Зміст планів і організація їх розробки.

Завдання для самостійного опрацювання.

Приклади використання директивних планів в Україні. Приклади використання індуктивних планів в Україні. Приклади використання договірних планів в Україні. Приклади використання підприємницьких планів в Україні. Основне планове співвідношення між ресурсами та потребою, їх використання. Метод міжгалузевого балансу (інпут – аутпут – витрати – випуск). Економіко-математична модель В. В. Леонтьєва та принципова можливість розв'язання цього завдання.

Практичне завдання 1

Чиста вага виробу – 40 кг. Річний випуск – 2 000 шт. Коефіцієнт використання матеріалу – 0,75. Підприємство планує збільшити його до 0,80. Ціна 1 т матеріалу – 8 500 грн. Визначити фактичну та планову норми витрат матеріалу та річну економію від збільшення коефіцієнта використання матеріалу в натуральному та вартісному вираженні.

Практичне завдання 2

Чиста вага виробу – 250 кг. Величина фактичних відходів при обробці – 60 кг. У результаті вдосконалення технології виробництва деталей виробу відходи скоротяться на 12 %. Визначити коефіцієнт використання металу та питому вагу відходів до та після зміни технологічного процесу.

Практичне завдання 3

Визначити норму витрат матеріалів на 1 виріб, якщо середня вага виробу 2,1 кг, коефіцієнт використання матеріалу – 0,9.

Практичне завдання 4

Фактична вага сировини, що надійшла у виробництво, – 840 т. Вага готової продукції – 315 т. Коефіцієнт виходу готової продукції у попередньому році – 0,350; середній у галузі коефіцієнт виходу готової продукції – 0,380.

Розрахувати коефіцієнт виходу готової продукції та виявити резерви зростання випуску продукції за рахунок більш повного використання сировини.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Тема 3 Планування виробництва і збуту продукції на підприємствах міського господарства

У процесі вивчення даної теми необхідно звернути увагу на такі питання: Маркетингові дослідження і планування збуту продукції. Виробництво продукції. Оперативно-календарне планування.

Завдання для самостійного опрацювання

Змінення складових частин плану виробництва в залежності від виду діяльності.

Практичне завдання 1

Нова автоматична лінія дає можливість використання у виробництві більш досконалої технології та зменшення собівартості одиниці продукції з 359 до 351 грн/од. Нова лінія розрахована на випуск 125 тис. шт. виробів на рік і коштує 53 млн грн. Виробництво такої самої кількості виробів на діючому устаткуванні вимагає 2,5 млн грн додаткових капіталовкладень. Визначити доцільність придбання автоматичної лінії, і якщо доцільно, то розрахувати економічний ефект від впровадження нової технології та термін окупності капіталовкладень.

Практичне завдання 2

Існуюча технологічна собівартість операції – 6,4 грн/шт. Планова технологічна собівартість після впровадження пропозиції – 2,8 грн/шт. Впровадження пропозиції вимагає додаткових капіталовкладень для придбання обладнання 24 000 грн. Програма випуску складає 3 500 виробів.

Практичне завдання 3

Визначити доцільність впровадження раціоналізаторської пропозиції щодо механізації технологічної операції.

Визначити потребу підприємства у чорних металах, якщо план виробництва виробів складає 7 500 шт., середня вага виробів – 0,85 кг, а коефіцієнт використання металу – 0,72. Передбачається, що 30 % відходів металу можуть повторно використовуватися у виробництві.

Практичне завдання 4

Яку кількість виробів можна виготовити у складальному цеху протягом кварталу (56 робочих днів), при умові, що площа цеху складає 6,2 тис. м², габарити виробу – 6 x 10 м. Виробничий цикл збирання одного виробу складає 3 дні. Допоміжна площа займає 25 % площі цеху?

Як можна змінити випуск виробів, якщо за рахунок реконструкції допоміжна площа скоротиться на 10 %?

Практичне завдання 5

Корисна площа складальної дільниці становить 200 м², виріб займає площу 3,5 м², робоча зона – 30 % його площі. Тривалість виробничого циклу складання виробу – 12 змін. Значення режимного фонду часу роботи дільниці визначити виходячи з того, що кількість робочих днів складає 250, кількість змін у робочий день – 2. Визначити виробничу потужність складальної дільниці.

Тема 4 Планування ресурсного забезпечення

У процесі вивчення даної теми необхідно звернути увагу на такі питання: Матеріально-технічне забезпечення виробництва. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю. Персонал і оплата праці. Виробнича інфраструктура.

Завдання для самостійного опрацювання

Визначення норм потреби у допоміжних матеріалах. Планування загальної кількості персоналу.

Практичне завдання 1

Розрахувати чисельність ремонтної бригади для ремонту обладнання підприємства, якщо за кошторисом трудомісткість ремонту складає 23 тис. людино-годин. Тривалість ремонтного періоду складає 150 днів. Додаткова відпустка робітника – 5 днів, планові неявки на роботу – 2 дні. Середня тривалість зміни – 8 год. Коефіцієнт виконання норм – 110 %.

Практичне завдання 2

Підприємство виготовляє вироби з пластмаси шляхом лиття. Річний обсяг виробництва виробів – 900 тис. шт., а трудомісткість виробу – 0,35 нормо-год. Тривалість робочої зміни – 8 годин при однозмінному режимі роботи. Внутрішньозмінні витрати часу з вини робітників – 1,5 %, а на регламентовані простої – 3 %. Процент виконання норм виробітку – 105 %. Рік має 223 робочих дні. Визначити необхідну чисельність робітників-відрядників.

Практичне завдання 3

Визначити планову чисельність промислово-виробничого персоналу, якщо за звітними даними обсяг випуску продукції на підприємстві складав 1 240 тис. грн при чисельності промислово-виробничого персоналу – 170 осіб. У плановому періоді передбачається обсяг виробництва продукції на рівні 1 330 тис. грн при умовному вивільненні 6 осіб працюючих у результаті підвищення технічного рівня виробництва.

Практичне завдання 4

Норма часу на обробку деталі складає 0,25 нормо-годин, завдяки впровадженню нового устаткування очікується зниження норми обробки деталі до 0,20. За планом передбачається виготовлення 15 600 деталей за рік. Корисний фонд часу одного робітника складає 1 806 годин, очікуваний рівень виконання норм виробітку складає 108 %. Визначити як зміниться чисельність персоналу в результаті підвищення технічного рівня виробництва?

Практичне завдання 5

У базовому періоді чисельність промислово-виробничого персоналу складала 280 осіб, частка робітників основних професій – 75 %, простої устаткування – 2,9 % до фонду режимного часу. У плановому періоді передбачається скорочення простоїв до 2,5 %. Визначити планову зміну чисельності робітників.

Практичне завдання 6

Визначити зміну чисельності персоналу у плановому періоді, якщо чисельність промислово-виробничого персоналу у базовому періоді складала 250 осіб. За плановими даними обсяг товарної продукції зросте на 3,7 %, а чисельність керівників, спеціалістів, службовців та допоміжних робітників збільшиться на 1,2 %.

Тема 5 Планування витрат і фінансів

У процесі вивчення даної теми необхідно звернути увагу на такі питання: Витрати виробництва. Фінансове планування на підприємстві.

Завдання для самостійного опрацювання

Планування собівартості параметричними методами. Планування собівартості ринковими методами. Планування собівартості методом зворотнього калькулювання.

Практичне завдання 1

Собівартість одного виробу у звітному році складала 205 грн, при цьому витрати на матеріал склали 90,2 грн. У плановому році передбачено знизити витрати на матеріал до 84,8 грн. Визначити плановий відсоток зниження собівартості виробу за рахунок зменшення витрат на матеріал.

Практичне завдання 2

Розрахувати собівартість та орієнтовану ціну виробу, якщо: вартість основних та допоміжних матеріалів – 13 грн/шт.; нормована заробітна плата – 6,2 грн/шт.; витрати з ремонту та експлуатації обладнання – 3 800 тис. грн; річні адміністративні витрати – 900 тис. грн; загальновиробничі витрати – 1 000 тис. грн; річна нормована заробітна плата основних робітників – 1 400 тис. грн; витрати на збут – 3,5 %.

Методичні вказівки: рішення про значення інших показників, що входять до складу собівартості, та про рівень планової рентабельності прийняти самостійно.

Практичне завдання 3

Розподілити загально виробничі витрати між видами продукції, якщо умовно-постійна частина загально виробничих витрат за планом складе 80 тис. грн, пряма заробітна плата за видами продукції складатиме: за виробами А – 88 тис. грн, за виробами Б – 50 тис. грн, за виробами В – 45 тис. грн.

Практичне завдання 4

У базовому періоді було вироблено продукції на 68 тис. грн, загальні витрати на випуск якої склали 55 тис. грн. Сума умовно-постійних витрат у їх складі становила 16,5 тис. грн або 30 %. За планом передбачається виготовити продукції на суму 73,5 тис. грн, тобто зростання обсягу виробництва складає 8 %.

Визначити відносну економію умовно-постійних витрат у результаті зміни обсягу виробництва.

Практичне завдання 5

Визначити точку беззбитковості виробництва на промисловому підприємстві, якщо відомі такі дані на плановий період. Виробнича потужність підприємства, яке виробляє один вид продукції, становить 600 тис. од. на рік, а надходження від реалізації продукції – 2,7 млн грн.

Постійні витрати на виробництво складають 1 150 тис. грн, змінні – 1 230 тис. грн. Розрахунки здійснити аналітичним та графічним методами.

Практичне завдання 6

Загальна річна виробнича потужність підприємства становить 16 тис. од. продукції. Постійні витрати складають 10,5 тис. грн. Змінні витрати на одиницю продукції – 2,85 грн. Виручка від реалізації продукції складає 59 тис. грн.

Визначити беззбитковий обсяг виробництва. Яким буде цей обсяг, якщо постійні витрати підприємства зменшаться на 2 %; зростуть на 2 %?

Тема 6 Планування розвитку підприємства міського господарства

У процесі вивчення даної теми необхідно звернути увагу на такі питання: Оновлення продукції. Організаційно-технічний розвиток. Бізнес-планування.

Завдання для самостійного опрацювання

Планування рентабельності інновацій. Планування рентабельності інвестицій. Аналіз і оцінка рівня складання бізнес-планів: виявлення помилок, неточностей в їх обґрунтуванні. Обґрунтування підприємницьких ідей, спрямованих на організацію бізнесу у різних сферах та видах діяльності (виробництво, торгівля, міське господарство).

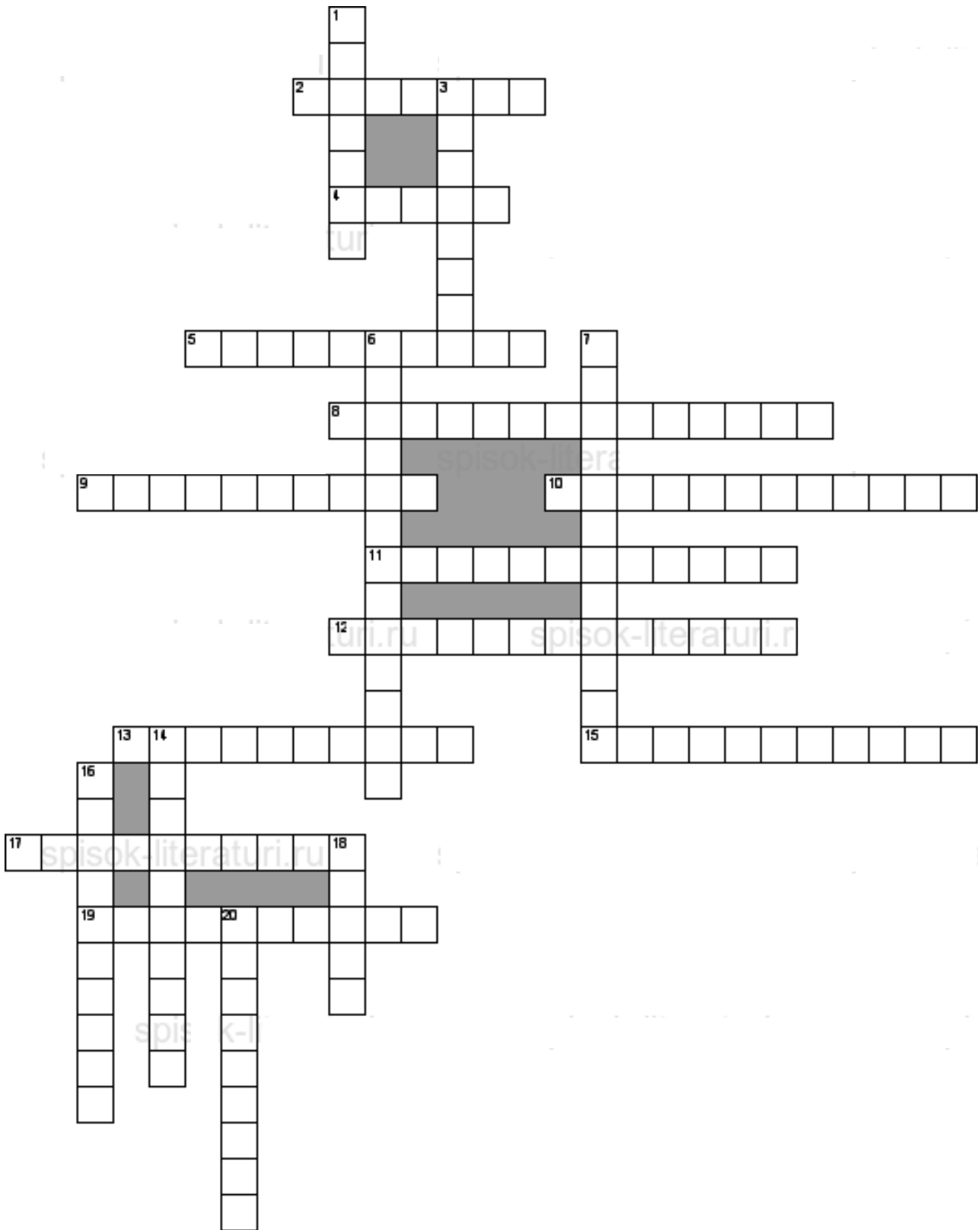
Практичне завдання

По горизонталі:

2. Відділ планування на підприємстві, який займається розробленням та вдосконаленням системи планування на підприємстві.

4. Максимально допустима абсолютна величина затрат певного ресурсу (сировини, матеріалів, палива, енергії тощо) на виробництво одиниці продукції (виконання робіт, надання послуг).

5. Який метод покладений в основі розробки будь-якої виробничої програми підприємства технологічного типу.

8. Розгорнута програма виробничо-технічної й фінансово-господарської діяльності промислового підприємства, конкретизована на поточний період завдання перспективного плану розвитку, вдосконалення технології, зростання продуктивності праці, а також змін в ресурсах і потребах народного господарства та населення в продукції даного підприємства.

9. Яким не є рішення, що приймається на рівні стратегічного планування.

10. Комплекс робіт який складається з пошуку, досліджень, розрахунків та розрахування з метою отримання опису достатнього для створення нового об'єкту або виробу, його реконструкції, модернізації, що відповідає заданим вимогам.

11. Вид аналізу, в рамках якого передбачаються арифметичні дії з інтервалами чисел.

12. Вид документів до яких відносяться офіційні та господарсько-правові документи.

13. Один із методів, що традиційно застосовується для оцінки ризиків.

15. Перенесення вартості основних фондів на знову створений продукт.

17. Безперервний аналіз виконання виробничо-господарської діяльності в певні проміжки часу за ключовими центрами від повільності.

19. Процес планування, організації, мотивації і контролю, необхідний для того, щоб сформувані і досягти мети організації.

По вертикалі:

1. Нижчий рівень управління – оперативно-календарне управління.

3. Характеризує ступінь використання різноманітних ресурсів.

6. Норма, яка встановлюються з максимальною деталізацією нормованого ресурсу.

7. База системи планування і контролю на підприємстві, яка тісно пов'язана з реалізацією управлінських функцій.

14. Академік, видатний вчений, лауреат Нобелівської премії, автор монографії «математичні методи організації і планування підприємства».

16. Розміщення величин у певному порядку за ступенем важливості, значущості. Застосовують, зокрема, у моделюванні, а також при створенні систем автоматичного управління технологічними процесами.

18. Хто у 1917 р. закріпив порядок виконання робіт графічно, у відомій діаграмі, яка пізніше була названа його ім'ям. Використання даної діаграми дістало широкого розповсюдження для вирішення задач оперативно-календарному плануванні та задач управління проектами.

20. Вид ризиків, що залежать від характерних особливостей діяльності підприємства.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басовский Л. Е. Прогнозирование и планирование в условиях рынка: учеб. пособие / Л. Е. Басовский. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 260 с.
2. Вайс Е. С. Планирование на предприятиях (организациях) : учеб. пособие / Е. С. Вайс. – М. : КНОРУС, 2012. – 336 с.
3. Воронин А. Г. Муниципальное хозяйство и управление : проблемы теории и практики / А. Г. Воронин. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 176 с.
4. Горемыкин В. А. Планирование на предприятии: учебник / В. А. Горемыкин, Э. Р. Бугулов А. Ю. Богомолов. – М. : Информ.-издат. Дом «Филинь», 1999. – 328 с.
5. Егоров Ю. Н. Планирование на предприятии / Ю. Н. Егоров, С. А. Варакута. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 456 с.
6. Економіка міського господарства : навч. посібник / За ред. Т. П. Юр'євої. – Харків : ХДАМГ, 2002. – 672 с.
7. Економіка підприємства : підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. – Київ : КНЕУ, 2000. – 528 с.
8. Ильин А. И. Планирование на предприятии : учеб. пособие. В 2 ч. Ч. 1. Стратегическое планирование. – Минск : ООО «Мисанта», 1998. – 296 с.
9. Организация, планирование и управление деятельностью промышленного предприятия / Под. ред. С. М. Бухало; 2-е изд., перераб. и доп. – Киев : Высшая школа. Главное изд-во, 1989. – 472 с.
10. Рассуждай Л. Н. Управление предприятиями коммунального хозяйства. Проблемы и решения / Л. Н. Рассуждай, Н. Л. Косматенко. – Харьков : Основа, 1999.
11. Совершенствование планирования на промышленном предприятии / М. Г. Грещак, Л. В. Минин, Н. Г. Белик, П. Д. Гончарук. – Киев : Техника, 1983. – 184 с.
12. Планирование и контроль: концепция контроллинга : пер. с нем./ Под ред. и с предисл. А. А. Турчака, Л. Г. Головача, М. Л. Лукашевича. – М. : Финансы и статистика. 1997. – 800 с.
13. Швайка Л. А. Планування діяльності підприємства : навч. посібник / Л. А. Швайка. – Львів : «Новий світ – 2000», 2004. – 268 с.
14. Экономика города : учебное пособие для вузов/ под ред. д-ра экон. наук, проф. Ю. Ф. Симионова. – М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д, 2006. – 160 с.
15. Экономика городского хозяйства : учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. И. Коробко. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 160 с.
16. Экономика предприятия : учебник / Под ред. проф. О. И. Волкова. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 416 с.
17. Ясинський В. В. Бізнес-планування : теорія і практика / В. В. Ясинський, О. О. Гайдей. – Київ : Каравела, 2004. – 232 с.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних завдань та
самостійного вивчення з дисципліни

**ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

*(для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр
спеціальності 051 – Економіка)*

Укладач **СЕРЬОГІНА** Дар'я Олександрівна

Відповідальний за випуск *Т. А. Пушкар*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання: *І. В. Волосо жарова*

План 2017, поз. 511 М

Підп. до друку 13.10.2017.   Формат 60x84/16
Друк на ризографі   Ум. друк. арк. 0,9
Тираж 50 пр.   Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.